

Nicolae Grigorescu – marele rapsod al plaiului românesc

Nicolae Grigorescu – the great rapsod of the Romanian Plain

Rodica Ursachi, conf. univ. dr.,

Catedra de pictură,

Facultatea de Arte Plastice și Design,

UPS „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Articolul tratează creația artistului român Nicolae Grigorescu, care, prin opera sa, are un aport considerabil în pictura națională. Creația sa a introdus în pictura românească o nouă concepție, viziune și limbaj plastic, artistul fiind considerat un deschizător de drum spre arta modernă. Nicolae Grigorescu, prin pictura sa cu tematică „țărănească”, a pus în valoare spiritualitatea românească (omul, natura, bucuria vieții) și a scos în evidență frumusețea plaiului natal.

Cuvinte-cheie: pictură, artist, operă de artă, natură, cromatică, limbaj plastic.

Abstract

The article aims at the creation of the Romanian artist Nicolae Grigorescu, which through his work has made a considerable contribution to the national painting. His creation introduced in Romanian painting a new conception, vision and plastic language, the artist being considered as a pioneer of modern art. Nicolae Grigorescu, through his „peasant” painting, has highlighted the Romanian spirituality (man,

nature, the joy of life), and highlighted the beauty of his native plateau.

Keywords: painting, artist, work of art, nature, color, plastic language.

Un aport remarcabil în arta românească din sec. XIX, și anume în eliberarea de convenționalismul academic, l-a avut în pictură *Nicolae Grigorescu* (15.05.1838-21.07.1907), artist ce s-a manifestat printr-o viziune proprie originală și care a servit drept simbol pentru tinerele generații de artiști de la începutul sec. XX (este considerat fondatorul picturii române moderne). Evoluând prin prisma școlii de la Barbizon din Franța (1862-1868), unde se practica pictura în *plein-air*, creația lui N. Grigorescu se modifică esențial, în plan stilistic, și devine un exemplu demn de urmat pentru multe generații de artiști români și români-basarabeni.

În perioada de formare profesională, N. Grigorescu activează în stil academist, și anume în pictura religioasă, pe care o practică la bisericile de la mănăstirile Căldărușani (1854-1856), Zamfira (1856-1857), Agapia (1858-1861), și în pictura de studii la Școala de Belle-Arte (1861) (icoanele de pe iconostasul bisericii Căldărușani *Iisus și femeia samariteană*, *Sfinții Constantin și Elena*, fresca *Epitaf* din biserica Zamfira ș.a. Unele scene din cadrul compozițiilor

religioase au tangențe vizibile cu tablourile marilor artiști europeni Rafael, Tizian ș.a.). Reminiscente ale manierei academiste se întâlnesc și în peisajele pictate în Franța, și anume în structura compozițională a lucrărilor sale, care relevă influențe ale peisajelor olandeze din secolul al XVII-lea și ale pictorului francez T. Rousseau. N. Grigorescu încă mai utilizează principiul „cortinei teatrale”, „intrări” și „ieșiri” de pădure, colorit opac cu nuanțe de verde-oliv, gama caldă trecută prin prisma nuanței cafenii (siena), figuri „mondene”.

Cu timpul, artistul român își schimbă viziunea plastică – paleta se deschide, apar căutări noi în compoziție și în tratarea portretului psihologic (*Portret de evreu, Evreu cu găscă* (1878-1880), *Portretul marelui ban Năsturel Horescu* (apreciat cu Medalia de Onoare, clasa I) ș.a.) (la muzeul Luvru, face copii după pânzele lui T. Gericault, P.P. Rubens, Rembrandt van Rejn ș.a.).

Influența barbizonienilor (C. Corot, G. Courbet, F. Millet, T. Rousseau ș.a.) se observă în creația sa, atât în gama cromatică și în vigoarea expresiei formelor, cât și în desen; doar că maniera artistului român se deosebește de cea a maeștrilor de la Barbizon, prin sonoritatea culorii și prin expresivitatea tușelor, mai spontane. Un moment ce merită a fi remarcat este faptul că N. Grigorescu pictează foarte multe peisaje, gen care la

acea vreme nu se bucura de atenție din partea pictorilor români.

Către anul 1874, Grigorescu se familiarizează cu pictura impresionistilor și însușește noi modalități de expresie plastică (tot în această perioadă călătorește în Italia, Austria, Grecia, Constantinopol), pe care le aplică, experimental, în diverse lucrări create în Franța – *Case la Vitre, Stradă la Vitre, Bătrâna cu găștele* (1868), *Bătrâna care coase* (1867) (ultimele două lucrări fac parte din ciclul „chipurilor de bătrâni” – 1867-1868), *Andreescu la plein-air* etc. Indiferent de posibilitățile oferite de diversele maniere de manifestare ale impresionistilor (C. Monet, A. Renoir (a fost coleg cu ei în atelierul pictorului Sebastien Cornu (1862-1863)), N. Grigorescu continuă să practice o pictură mai „realistă”, cu accent pe tematica țărănească (*Mocanul*, 1867 ș.a.).

Bătrâna care coase

Bătrâna cu găștele

Andrescu la plein-air

Fata cu zestre

Având la început conotație politică (ideologică), impusă de Alexandru Ioan Cuza (1861), această tematică a fost tratată de Grigorescu în limitele cerințelor vremii

de a îmbunătăți condițiile de trai ale țăranilor; deci el a redat o imagine festiva a vieții țărănești, a accentuat aspectul liric, poetic al ei, idealizând varii motive banale (*Țărancă cu maramă* (1885), *Țărancă voioasă*, *Fata cu zestre* etc.). De obicei, personajele au chipuri când melancolice, când vesele, poze grațioase, cu tentă de eleganță aristocratică (*Primăvara* ș.a.). Cu certitudine, Grigorescu a pictat și lucrări ce reflectă diferite aspecte de muncă istovitoare (*Drum greu*), inspirate din realismul lui Millet, doar că la pictorul român, țăranul nu mai este „țăranul-idee”, ci constituie o componentă intrinsecă a peisajului rural (*Ciobănaș cu oile*, *Curte la țară*, *Car cu boi* (1899), *Întoarcerea acasă spre seară* ș.a.).

Întoarcerea acasă în amurg

Ciobănaș cu oile

Țărăncă care toarce

Țărăncă cu maramă

Peisajul, la rândul său, este redat prin prisma idealizării poetice (specifice creației pictorului francez Camille Corot), artistul preferând ambianțe pitorești din zona sudică a țării, cu „specificul său românesc” (*La marginea crângului, Moara veche* ș.a.).

În plan tematic, creația sa este foarte variată și include, pe lângă subiecte rustice, și portrete (capete de evrei, turci, țigani, țărăncuțe), scene de gen, nuduri, naturi statice, interioare (modeste și întunecate), subiecte militare (în 1877-

1878 a participat la Războiul de independență, în calitate de „pictor de front”, unde a realizat desene, schițe din timpul luptelor de la Grivița și Rahova), realizate atât în ulei, acuarelă, cât și în creion (*Han, Nud pe malul mării, Nimfă dormind, Interior breton, La posada, Peisaj de toamnă, Portret de evreu, Portretul Emiliei Doni, Portretul Zetinei Ureche, Cerșetor, Flori de măcieș, Flori de măr, Flori de cireș în pahar, Gornistul, Alarma, Prizonieri turci, Convoiul* (cu prizonieri flămânzi, plini de deznădejde, abia târându-și picioarele) ș.a.).

De obicei, Grigorescu alege subiecte ce corespund stării sufletești proprii, ce denotă optimism. El se axează pe un anumit relief (deal), pe o anumită vârstă a personajului (cea a tinereții), pe un anumit anotimp (vara), pe un anumit copac (mesteacănul ș.a.) și evită aspectele sumbre ale realității înconjurătoare.

Din punct de vedere cromatic (deoarece culoarea era punctul forte al creației sale, artistul focalizându-se asupra accentelor strălucitoare ale ei), arta sa se împarte cronologic în trei perioade: 1) anii 1862-1877; 2) anii 1877-1886; 3) anii 1886-1907.

În prima perioadă, Grigorescu, încă nedescătușat de regulile academismului, mai folosește culori fără transparentă, întunecate ca tonalitate (*Intrare în pădurea Fontenebleau, Stânci la Fontenebleau,*

Toamnă la Fontenebleau, Luncă la Barbizon, Paznicul de la Chailly (1867) ș.a.). Maniera de lucru, în unele lucrări, este aproape miniaturală, delicată și migăloasă, influențată de maestrul său, miniaturistul Anton Chladek (*Autoportret*, 1857 ș.a.).

În perioada a doua, când artistul activează îndeosebi în Franța, în Bretagne la Vitre, Paris (1879-1890), paleta sa se deschide, se îmbogățește cu nuanțe mai vii, se schimbă factura (devine mai liberă, linia nu mai conturează forma, ea fiind formată doar din pete de culoare (tehnica *non-finit*, criticată de către public), tușele sunt scurte, energice) (*Luminiș*, *Spălătorese în Bretagne*, *Peisaj la Posada* ș.a.).

În a treia perioadă, începută în anii 1880-1886, culorile se deschid foarte mult și au nuanțe de roz, gri-perlat, tușa devine foarte largă, energică, păstoasă. Această fază se mai numește *perioada albă*, din cauza că lucrările sale capătă nebulozitate, fiind pictate fără contur, în culori diluate (*Întoarcerea de la târg* (1898-1905), *Țărancă pe iarbă*, *Întoarcerea de la bâlci*, *Țărăncuță cu fuior* ș.a.).

Folosind una și aceeași gamă coloristică (de obicei, caldă), dar în diferite maniere de aplicare a vopselei (în strat gros și tușe dinamice ori în glasiu, cu tușe vibrante, mărunte, abia perceptibile), Grigorescu conferă tablourilor sale când forță brută, când mai multă finețe, în

funcție de subiectul abordat (*Pescărița din Grenville* (1881), *Fete lucrând la poartă*, *Țărancă din Muscel* (1877-1880), *Bătrâna cu găștele* (1868), *Lagăr militar lângă Blaj*, *Morții din Plevna*, *Dorobanțul*, *Spionul*, *Atacul de la Smârdan* (1878-1885, pictat în trei variante, la comanda primăriei din București; atacul a avut loc pe 12/24 ianuarie 1878), *Gornistul*, *Roșiorul*, *Santinela* (subiecte militare ce trebuia să evoce curajul ostașilor români în lupta de eliberare a patriei de sub jugul otoman) ș.a.).

Fete lucrând la poartă

Țărancă din Muscel

Atacul de la Smârdan

Sub aspect compozițional, centrul de interes al lucrărilor sale este plasat, deseori, în partea dreaptă de jos sau, nemijlocit, în centrul tabloului. El este evidențiat, de obicei, prin ecleraj sau prin tipul de compoziție, care poate fi pe diagonală, în forma a două diagonale încrucișate, piramidală sau fragmentară (*O floare între flori* (1870), *Pe malul mării*, *Portretul unui bărbat cu căciulă de blană*, *Femeie cu basma galbenă*, *Fetița hangiului*, *Fată cosind* ș.a.).

Creația lui N. Grigorescu a influențat puternic tinerele generații de artiști, unii fiind impresionați de modalitățile „novatoare” de expresie plastică, alții – de subiectele „naționale”, care scot în evidență spiritul poporului român, frumusețea plaiului natal. Aceste motive „românești” au iradiat în lucrările mai multor artiști de la sfârșitul sec. al XIX-lea – încep. sec. XX, generând o nouă tendință în artă – „semănătorismul” –, care, mai târziu, obține nuanțe decadente. În perioada de până la Primul Război Mondial și în cea interbelică, în pictura

românească încă se mai întâlnesc lucrări cu tematica țăranuțelor „dulcii” și a „carelor cu boi”.

Valorile picturii lui N. Grigorescu sunt redescoperite și aduse în vizorul spectatorului în a doua jumătate a secolului XX de către pictorii români-basarabeni (M. Grecu, V. Rusu-Ciobanu ș.a.), care, indiferent de restricțiile ideologice promovate în acea perioadă, au avut curajul să le promoveze prin propriile picturi, creația lor racordându-se la opera, la principiile stilistice ale marelui artist român (*Răscoala de la Tatarbunar*, 1957, M. Grecu; *Invitație la joc*, *Lupta de la Războieni*, 1957, V. Rusu-Ciobanu ș.a.).

Creația lui N. Grigorescu a pus în valoare spiritualitatea românească (omul, natura, bucuria vieții, ambianța țării) și a adus o nouă concepție, viziune și un nou limbaj plastic în pictura românească.

Bibliografie

1. Ciucă, V., *Pe urmele lui N. Grigorescu*, București, Editura Sport-Turism, 1987.
2. Deac, M., *Peisajul impresionist în pictura din România*, București, 2009.
3. Enache, M. ș.a., *Grigorescu – pictor al naturii*, catalog, MNAR, 2008.
4. Movileanu, G.S., *N. Grigorescu. Album*, București, Meridiane, 1978.
5. Oprescu, G., *N. Grigorescu, maeștrii artei românești*, București, Meridiane, 1969.